

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

УДК 37.01:347.63-055.62

Едита Відавська

ORCID id 0000-0002-0964-0341

ПРАВА ДИТИНИ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У статті висвітлено шлях міжнародної спільноти до правового санкціонування ролі та значення прав дитини у вигляді Конвенції про права дитини. Цей документ є найбільш універсальним у предметному та геополітичному сенсі міжнародним договором, у який вписано суб'єктність дитини, а обсяг прав і свобод охоплює всі категорії прав людини. Ця своєрідна конституція прав дитини має служити дороговказом у виховній діяльності для всіх педагогів.

Ключові слова: права людини, права дитини, Конвенція про права дитини, суб'єктність дитини, людська гідність

© Відавська Е., 2018

Дитинство — це соціальний артефакт,
а не біологічна категорія.

Ніл Постман

Вступ. 2018 року відзначатиметься багато важливих річниць. Так, цього року в Польщі святкуватимуть соту річницю здобуття незалежності, яке відбулося 11 листопада 1918 р.; минуло сто років відтоді, як жінки здобули виборчі права (закріплені ухваленням 28 листопада 1918 р. декретом тимчасового керівника держави Юзефа Пілсудського). Для наших сусідів це також визначний рік. 28 вересня 1918 р. у селі Василівка Онufrіївського району Кіровоградської області народився Василь Олександрович Сухомлинський, відомий у світі український педагог, дитячий письменник і публіцист. Його роботи, у тому числі 1500 казок для дітей та молоді, знають у багатьох країнах, оскільки їх охоче перекладали іноземними мовами (53 мови). Найвідоміша книга видатного педагога «Серце віддаю дітям» витримала 54 видання, її переклали тридцятьма мовами світу (Wybluk, 2007).

Сухомлинський, відомий як представник «педагогіки серця», педагогічного напрямку, описаного Марією Лопатковою (Łopatkowa, 1992), у своїх роботах згадував про спадщину ще одного представника такого підходу до виховного процесу — Януша Корчака (Suchomliński, 1978). Ці великі мислителі й педагоги були одними з тих,

хто закладав основи сприйняття дитини як цілісної особи з належними їй невідчужуваними правами, що закінчилося ухваленням на міжнародному рівні Конвенції про права дитини 20 листопада 1989 р. (Convention on the Rights of the Child) (Konwencja, 1989; Widawska, 2009).

Говорячи про права людини, ми маємо на увазі універсальні та основоположні права і свободи, належні кожному індивіду. Права людини визначають межі діяльності влади, яка становить більшість у демократичному суспільстві. Вони захищають індивіда від найсильнішого з потенційних порушників — державної влади, яка при демократії означає волю більшості (Nowicki, 1998). Права людини — це вертикальні відносини, стосунки на лінії влада — індивід, держава — індивід. При цьому поняття «держава» вживається тут у дуже широкому розумінні, що охоплює всю публічну владу, тобто не лише державну, а й муніципальну, а також установи, органи та осіб, які виконують делеговані завдання на користь та від імені держави (Osiałyński, 2011). Так, наприклад, різного роду обмеження публічної влади з огляду на права і свободи людини стосуються також дирекції та персоналу приватної установи, якщо вона виконує делеговані держа-

вою обов'язки (наприклад, пов'язані з навчанням чи лікуванням). Слід зазначити, що таке делегування може бути домислюваним, вирішальним може бути факт отримання державної фінансової допомоги або податкових пільг, які застосовуються до даної організації чи установи. У контексті навчального процесу це стосується усіх закладів, що реалізують основоположне право людини, яким є право на освіту.

Раніше згадані педагоги у своїх роботах аналізували ключові питання проблематики прав людини та їх фактичної реалізації. Вони писали про ставлення до дітей на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, прийняття людської гідності та підготовку молодого покоління до функціонування у суспільстві шляхом передачі знань і формування умінь та навичок (Łopatkowa, 1992; Korczak, 1984; Suchomliński 1978). Такий спосіб сприйняття дитини як цілісного суб'єкта виховних відносин дає змогу звернути увагу в цьому процесі на права людини (права дитини) як у вимірі їх дотримання, так і в контексті просвіти дітей на тему належних їм прав і передусім ефективних засобів захисту. Такі знання, мабуть, необхідні не лише самим вихованцям різних суспільних установ і закладів, а й усім учасникам соціального життя.

Що таке права людини (дитини)? Раніше уже зазначалося, що права людини — це універсальні, основоположні, належні кожному індивідові права в його стосунках з державою. Більш детальне визначення дає цьому поняттю Цезари Мік, зазначаючи, що права людини — це ситуаційно розширені природні людські можливості, які є індивідуальними по суті, але соціально обумовленими, рівними і невідчужуваними, і характеризуються суб'єктною, предметною, територіальною, часовою, а частково й культурною універсальністю, є необхідними і незмінно випливають з властивій кожній людині гідності (Mik, 1992, s. 27).

Отже, права людини — це *природні* права, яких держава не створює і яких не надає. Більше того, держава не може їх позбавити, однак може впливати на користування ними. *Невідчужуваність* прав людини, пов'язана з їхнім природним джерелом, стосується іманентного характеру прав — не можна їх зректися, продати, передати у заставу чи спадок. Вони стосуються усіх людей, а кожне раціонально необґрунтоване, у тому числі за фізичними чи біологічними ознаками, диференціювання прав щодо даної особи є рівнозначним її дискримінації. Людина народжується з багажем своїх прав, *універсальних* та *індивідуальних*, а їхнім суб'єктом є індивід. Кожна людина незалежно від віку, статі чи етнічного походження є «володарем» своїх прав.

Фундаментальним поняттям у концепції прав людини є невідчужувана *людська гідність*

(*гідність людини*), яка не має нічого спільного з особистою гідністю, безпосередньо пов'язаною з поведінкою особи. Гідність людини — це нормативна категорія. Повсюдна людська гідність зумовлює універсалізм прав і свобод, передусім егалітарний суб'єктний універсалізм (ними користуються усі незалежно від віку, статі, раси, віросповідання чи інших прикмет) (Widawska, 2016).

Можливість захисту своїх прав є тим, що відрізняє моральні права від позитивних. Законні позитивні права не треба обґрунтовувати, слід їх довести (факти, докази). Отже, правовий статус прав людини дає останнім значно кращий захист, ніж моральний.

Саме поняття прав людини базується на трьох тезах (Osiatyński, 1998, s. 16):

- кожна влада є обмеженою — рамки влади мають бути чітко визначені, що у контексті навчального процесу може означати встановлення засад і правил взаємодії вихователя й вихованця та обсягу «владарювання» першого;
- кожна людина має певний автономний простір, у який не може втручатися жодна влада, — сферу приватного життя, особистої свободи, яку необхідно шанувати і захищати також у навчально-виховному контексті;
- кожна людина може вимагати від держави захисту своїх прав, тобто має існувати система, що дає змогу ефективно заявляти претензії у судовому порядку в разі порушення прав і свобод людини, — система, якою може скористатися кожен без обмежень, пов'язаних з його індивідуальними рисами (наприклад, з огляду на вік, тобто дитина теж може ефективно захищати свої права).

Такий спосіб сприйняття відносин влада — індивід, учитель — учень був дуже близький згаданому у вступі В.О. Сухомлинському. Як зазначав Януш Корчак, «вихователь, який не втовкмачує, а звільняє, не тягне, а піднімає вгору, не пригнічує, а формує, не диктує, а навчає, не вимагає, а запитує, разом з дитиною переживає чимало натхненних митей» (Korczak 1984, s. 172). Такий вихователь черпає радість і задоволення із взаємодії з вихованцем, шануючи його природні права, права дитини, що вкрай важливо.

Говорячи про можливість практичної реалізації своїх прав, слід згадати про поділ прав людини на дві групи (Nowicki, 1998):

- *процесуальні* — доступні заходи (і пов'язані з ними інститути), що дають можливість змусити органи влади дотримуватися закону і реалізувати ці права;
- *матеріальні* — конкретні права і свободи, належні кожній людині.

Щодо першої категорії процесуальних прав, їх можна назвати лише кілька (наприклад, право на судовий захист), а от щодо матеріальних прав, то слід згадати про ще одну класифікацію.

Отже, матеріальні права поділяються на (Nowicki, 1998):

- *права* (позитивні права) — обов'язок органів влади зробити щось для кожного з нас;
- *свободи* (негативні права) — заборона для влади втручатися в певні сфери життя.

Якщо у людини є якесь право, обов'язком влади є щось зробити для неї, а якщо людина має якісь свободи, то держава повинна утриматися від певних дій. *Порушенням прав людини* може бути така дія, коли наказується утримання від дій, і бездіяльність, якщо законом передбачено дію. Зобов'язання у сфері прав людини мають переважно негативний характер. Тобто вимагають, щоб держава дозволила особам користуватися правами й утрималася від втручання (наприклад, вимагають, щоб влада не практикувала довільного позбавлення свободи чи не обмежувала доступ до інформації), але стосуються відповідальності держави за порушення норм, що передбачають певні дії влади (наприклад, відсутність чіткого виконання судових процедур, ненадання захисту законній маніфестації від провокаторів).

Отже, права людини регулюють стосунки між індивідом і державою. Претензії, пов'язані з правами людини, завжди адресують державі, їх виконання також забезпечує держава. Такий спосіб регламентації суспільного життя стосується всіх сфер функціонування людини як індивіда, який є частиною соціальної мережі взаємозв'язків. Уже з наймолодших років дитина стикається з ситуаціями, коли її права та свободи поважають чи, навпаки, порушують. Кожний контакт з інституційними структурами — це своєрідна перевірка на ефективність роботи системи захисту прав людини (прав дитини).

Від Нойгофа до Конвенції. Права дитини є результатом деталізації та розширення прав людини з огляду на особливу позицію першої у суспільстві. Дитина вважається особою, що потребує більш розвинутої системи захисту та допомоги з боку держави. Це пов'язано як з психофізичними особливостями, так і з історично зумовленою позицією дитини як істоти, яка ще не володіє усіма атрибутами дорослої людини (Aries, 2010; Jarosz, 2009; Milne, 2015; Śliwowski, 2007). Саме тому права дитини — це система спеціального захисту, що стосується осіб, які наражаються на особливу небезпеку порушення їхніх прав і свобод з огляду на ситуацію, в якій вони опиняються, — ситуацію залежності.

Ідея про те, що дитина потребує особливого захисту, народилася у кінці XIX ст. Перші роздуми на тему прав дитини з'явилися на зламі XIX і XX ст. Нижче наведено кілька важливих для роз-

витку ідеї прав дитини дат з тим застереженням, що тут вказані лише певні ключові події.

1. Йоганн Генріх Песталоцці, швейцарський педагог і письменник, якого називають батьком народної школи, створив у 1773 р. у Нойгофі заклад для бідних дітей та дітей вулиці (Kierski, 1927); тут варто нагадати, що Василя Сухомлинського називають «павлівським Песталоцці».
2. 8-річна Мері Еллен Вілсон з Балтимора, яка страждала від фізичного насильства з боку своєї прийомної матері, отримала у 1874 р. допомогу від місцевого відділення товариства запобігання жорсткому поводженню з тваринами (Regoli, Hewitt, DeLisi, 2017). Ця подія започаткувала американський суспільний рух за права дитини і запобігання насильству, який вплинув на появу численних неурядових організацій, що діяли на користь наймолодших членів суспільства, часто на місцевому рівні.
3. З 1880 р. у Європі почали з'являтися перші організації та асоціації кримінологів і суддів, що займалися справами неповнолітніх осіб, покинутих і бездомних. Діяльність цих організацій зосереджувалася на зміні кримінального законодавства щодо дітей та на створенні для них виховних закладів.
4. Конгрес кримінологів у Берліні (1890) ухвалив резолюцію, у силу якої до осіб, яким не виповнилось 14 років, не можна застосовувати передбачених кримінальним кодексом покарань (Czaja, 2016).
5. 1892 р. створено Асоціацію дитячої освіти, перейменовану 1946 р. на Міжнародну асоціацію дитячої освіти (Association for Childhood Education International), яка вже 126 років активно діє у сфері прав дитини (<https://www.acei.org/about/>).
6. 1899 р. у Чикаго створено перший суд для неповнолітніх, результатом чого стало менш суворе ставлення до неповнолітніх осіб, які вступили у конфлікт з законом (<http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/279.html>).
7. 1915 р. у Норвегії зрівняли права шлюбних і позашлюбних дітей (в інших європейських країнах цей процес тривав довше, наприклад у Бельгії ця зміна відбулася лише після рішення Європейського суду з прав людини у Страсбурзі у 1979 р., справа «Маркс проти Бельгії») (Czyż, 2002).
8. 15 квітня 1919 р. в Англії створено The Save the Children Fund (відому як Save the Children), першу у світі організацію, що займалася захистом прав дитини. Її засновницями були сестри Еглантайна Джебб і Дороті Бакстон (<https://www.savethechildren.org.uk/>), а через кілька

- місяців після цієї події у Швеції з'явилася організація Rädde Barnen (Save the Children Sweden) — відповідник британської фундації (<https://www.raddabarnen.se/>).
9. 26 вересня 1924 р. Генеральна Асамблея Ліги Націй ухвалила Декларацію прав дитини (відому як Женевська декларація), нарис якої у лютому 1923 р. підготувала і подала для підпису міжнародним делегатам конференції International Save the Children Union у Женеві раніше згадана Еглантайна Джебб, а одним із підписантів був Януш Корчак. Декларація передбачала п'ять принципів, відповідно до яких дорослі повинні ставитися до дітей незалежно від їхньої раси, національності чи віросповідання, а головною була теза, згідно з якою діти мають право на захист і допомогу, особливо у ситуації загрози (Deklaracja, 1924).
  10. Після закінчення Другої світової війни на підставі ухваленого на міжнародному рівні Статуту було створено ЮНЕСКО (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Статут набув чинності після підписання двадцятьма державами-учасниками. Тож 4 листопада 1946 р. почала свою діяльність найбільша міжнародна організація, основне завдання якої — підтримка розвитку шкільної освіти та навчання, особливо в тих країнах, де реалізація права на здобуття освіти є під загрозою (<https://en.unesco.org/>).
  11. 11 грудня 1946 р. з ініціативи поляка Людвика Райхмана Генеральна Асамблея ООН створила ЮНІСЕФ (United Nations International Children's Emergency Fund). Першочерговим завданням цієї організації було надання допомоги дітям — жертвам Другої світової війни. Згодом діяльність ЮНІСЕФ охопила й інші сфери з особливим урахуванням захисту дітей від усіляких проявів насильства, права на охорону здоров'я та права на освіту (<https://www.unicef.org/>).
  12. Дискусії про значення прав дитини, що велися на міжнародному рівні, принесли свої плоди. 20 листопада 1959 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила другу Декларацію прав дитини, яка розширила обсяг прав, передбачених у Женевській декларації, і містила 10 принципів: рівність усіх дітей у користуванні правами, без жодних винятків і розрізнення за будь-якими ознаками; забезпечення спеціального захисту; право на ім'я і громадянство; право користуватися соціальним забезпеченням; спеціальна освіта і піклування для дітей з інвалідністю, право на виховання у сім'ї; право на здобуття освіти; право на пріоритетне ставлення при отриманні захисту і допомоги; захист від примусової праці й насильства, а також заборона торгівлі дітьми; захист від практики, яка може заохочувати дискримінацію, у поєднанні з вихованням у дусі взаєморозуміння, толерантності й братерства (https://www.ms.gov.pl/Data/Files/_public/ppwd/akty_prawne/onz/deklaracja_praw_dziecka.pdf).
  13. Датою, важливою з точки зору польських активістів у сфері захисту прав дитини, було заснування 21 листопада 1981 р. Комітету захисту прав дитини. Ініціаторкою створення цієї першої у Східній Європі неурядової організації, що зосереджує свої зусилля навколо реалізації основних прав дитини (людини), була раніше згадана Марія Лопаткова. Комітет, прагнучи до реалізації головної мети, якою є допомога скривдженій дитині та її сім'ї, діє через свої регіональні відділення у всій Польщі (<http://kopd.pl/>).
  14. 1981 р. був також важливим і в загальноєвропейському вимірі, оскільки саме тоді у Норвегії було створено абсолютно незалежний інститут, що стоїть на варті прав і свобод дітей, — інститут Уповноваженого з прав дитини (<http://barneombudet.no/english/>). У Польщі така посада з'явилася 1988 р. нині її обіймає Марек Міхалюк (<https://brpd.gov.pl/>).
- Усі вищеописані події, котрі являють собою лише певний побіжний огляд важливих моментів в історії думки про права людини (дитини), були черговими кроками на шляху до ухвалення міжнародною спільнотою документа, який є своєрідною конституцією прав дитини — Конвенції про права дитини.
- Робота над змістом Конвенції тривала близько 70 років. Як уже раніше згадувалося, у 1924 р. Ліга Націй, попередник ООН, ухвалила першу Декларацію прав дитини, стверджуючи, що «людство зобов'язане дати дітям усе найкраще» (Deklaracja, 1924). Статут Організації Об'єднаних Націй (1945) також закликав поважати права людини і фундаментальні свободи. У Загальній декларації прав людини, ухваленій Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р., зазначено: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах» (Deklaracja, 1948). Ця Декларація підкреслює, що материнство й дитинство дають право на особливе піклування, і називає сім'ю природним та основним осередком суспільства. Проте згадані документи мали декларативний характер і не зобов'язували держави дотримуватися передбачених у них принципів. З нагоди Міжнародного року дитини (International Year of The Child), що відзначався 1976 р., ООН прийняла рішення

про початок робіт над підготовкою конвенції, яка мала стосуватися прав дитини, тобто визначати засади захисту прав наймолодших учасників соціального життя, і бути обов'язковою до виконання державами-учасницями. Два роки потому Польща подала у Комітет ООН з прав людини пропозицію з проектом конвенції. Конвенцію про права дитини було остаточно ухвалено Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р. (документ редагувався представниками 43 країн; до складу групи експертів увійшли представники урядів, громадянського суспільства, незалежні експерти, спостерігачі з держав, що не є членами ООН, та представники органів ООН). Конвенція набула чинності 2 вересня 1990 р. з моменту ратифікації двадцятьма державами і являє собою разом із факультативними протоколами міжнародну конституцію прав дитини.

Висновки. Конвенція про права дитини встановлює міжнародні норми поведінки з дітьми, а її дія поширюється на всіх осіб віком до 18 років. Ураховуючи кількість держав, які ратифікували цей правовий документ (2018 р. кількість держав становить 196 (див. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtidsg_no=IV-11&chapter=4&clang=en)), можна вважати його найбільш універсальним джерелом прав і свобод дитини (людини). Передбачений Конвенцією каталог прав і свобод (особисті, політичні, соціальні, економічні, культурні права), підкріплений зобов'язанням держав-учасниць упроваджувати їх у життя та створювати ефективні механізми забезпечення їх дотримання, є правовим виміром здійснення рекомендацій таких педагогів, як В.О. Сухомлинський чи Я. Корчак про ставлення до дітей на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Текст Конвенції базується на чотирьох основних принципах:

- рівності, який означає, не більше і не менше, як те, що всі діти, незалежно від їхніх рис та ознак, є рівними перед законом, дітей не можна дискримінувати через расу, колір шкіри, стать, мову, релігію, національне, етнічне або соціальне походження, стан здоров'я чи будь-які інші обставини;

- багатоаспектного розвитку особи та його підтримки державою у максимально можливому обсязі — отже, діти мають право на розвиток у всіх вимірах функціонування (фізичному, психічному, духовному, інтелектуальному, культурному, моральному і соціальному);
- благо дитини, яке є вихідною точкою здійснюваних державою заходів, а це, своєю чергою, пов'язано із забезпеченням можливості участі дитини у рішеннях, що стосуються її життя, наприклад через висловлення своєї думки у даній справі;
- субсидіарності, що визначає рамки втручання держави у сімейне життя, оскільки сім'я є природним середовищем розвитку індивіда. Держава, шануючи автономію сім'ї, повинна втручатися лише у винятково обґрунтованих випадках (Czyż, 2002; Jarosz, 2009; Łopatka, 1998; Andrzejewski, 1999).

Уперше в історії ми маємо справу з прямо висловленою і вписаною в правові рамки тезою про те, що дитина — це людина, а не майбутня людина. Те, про що писав Корчак (мабуть, найвідоміший вислів польського педагога) — «немає дітей — є люди», — помітили і закріпили на конвенційному рівні. Установлюючи такі рамки, держави-учасниці, а також усі представники влади, у тому числі вчителі, зобов'язуються дотримуватися і фактично реалізувати права дитини (людини). Сухомлинський зазначав: «Хочеться, щоб діти були мандрівниками, відкривачами й творцями у цьому світі. Спостерігати, думати, розмірковувати, переживати радощі праці й пишатися створеним, творити красу й радість для людей і знаходити в цьому творенні щастя, захоплюватися красою природи, музики, мистецтва, збагачувати свій духовний світ цією красою, брати близько до серця і радість і горе інших людей, переживати їхні долі, як глибоко особисту справу, — такий мій ідеал виховання» (Сухомлинський, 1978, с. 123). Втілення цього ідеалу в життя невід'ємно пов'язане з практичною реалізацією прав і свобод дитини у навчальному просторі.

REFERENCES

1. Andrzejewski M. Pomocnicza rola państwa w świetle Konwencji o Prawach Dziecka i prawa polskiego [w:] *Współczesne kierunki w opiece nad dzieckiem*. Wybór tekstów (red.) Z.W. Stelmaszuk, Warszawa, 1999.
2. Aries P. Historia dzieciństwa. Dziecko i rodzina w czasach ancien régime'u. Warszawa, 2010.
3. Bybluk M. Suchomliński (Suchomłyński) Wasyl Aleksandrowicz [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, T. VI, (red.) Tadeusz Pilch, Warszawa, 2007.
4. Czaja M. Ochrona rozwoju dziecka przed zagrożeniami w aspekcie prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego. Warszawa, 2016.
5. Czyż E. Prawa dziecka. Warszawa, 2002.
6. Deklaracja praw dziecka, 26 września 1924.
7. Jarosz E. Ochrona dzieci przed krzywdzeniem. Perspektywa globalna i lokalna. Katowice, 2009.
8. Kierski F. Jan Henryk Pestalozzi, T. I, Warszawa, 1927.

9. Konwencja o prawach dziecka. Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r.
10. Korczak J. Pisma wybrane. Tom I, Warszawa, 1984.
11. Łopatkowa M. Pedagogika serca. Warszawa, 1992.
12. Mik C. Zbiorowe prawa człowieka. Analiza krytyczna koncepcji. Toruń, 1992.
13. Milne B. Rights of the Child: 25 Years After the Adoption of the UN Convention. Springer International Publishing Switzerland 2015.
14. Nowicki M. Co to są prawa człowieka? [w:] *Szkoła praw człowieka*. Teksty wykładów, Warszawa, 1998.
15. Osiatyński W. Prawa człowieka i ich granice. Kraków, 2011.
16. Postman N. W stronę XVIII stulecia. *Jak przeszłość może doskonalić naszą przyszłość*, Warszawa, 2001.
17. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka. 10 grudnia 1948, Paryż, General Assembly resolution 217 A.
18. Regoli R.M., Hewitt J.D., DeLisi M. *Delinquency in Society*. Burlington, 2017.
19. Śliwerski B. Pedagogika dziecka. *Studium pąjdocentryzmu*. Gdańsk, 2007.
20. Suchomliński W. Oddaję serce dzieciom. Warszawa, 1978.
21. Widawska E. Etyka pedagogiczna podstawą edukacji włączającej. *Studium przypadku*, „Chowanna”, 2016, Tom 1 (46).
22. Widawska E. System ochrony praw człowieka w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych [w:] *Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, (red.) L. Koba, W. Waćlawczyk, Warszawa, 2009.

Видавска Э.

ПРАВА РЕБЕНКА КАК ВАЖНЫЙ АСПЕКТ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

В статье освещен путь международного сообщества к правовому санкционированию роли и значения прав ребенка в виде Конвенции о правах ребенка. Этот документ является наиболее универсальным в предметном и геополитическом смысле международным договором, в который вписана субъективность ребенка, а объем прав и свобод охватывает все категории прав человека. Эта своеобразная конституция прав ребенка должна служить ориентиром в воспитательной деятельности для всех педагогов.

Ключевые слова: права человека, права ребенка, Конвенция о правах ребенка, субъектность ребенка, человеческое достоинство.

E. Widawska

CHILDREN'S RIGHTS AS AN IMPORTANT ASPECT OF THE UPBRINGING PROCESS

The idea of human rights / children's rights goes back to the reflection of the first educators indicating the importance of subjectivity in the educational-caring relationship. We can include the Ukrainian pedagogue, Vasyl Sukhomlynskyi, who drew much from the work and works of the Polish pedagogue Janush Korczak. The attempt to show how the international community was in the process of seeking for the legal sanctioning of the place and significance of the rights of the child in the form of a document that is the Convention on the Rights of the Child, is the main topic of this study. The Convention is the most universal, in the subjective and geopolitical sense, international agreement in which the child's subjectivity is inscribed, and the scope of rights and freedoms includes all categories of human rights. This constitution of children's rights should be a guideline in the educational and upbringing activities of all pedagogues.

Key words: human rights, children's rights, Convention on the Rights of the Child, subjectivity, human dignity.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2018

Прийнято до друку 12.04.2018